

Reactie Orde van Vlaamse Balies

Federaal Regeerakkoord 2025-2029

Woensdag 26 februari 2025

1 / Positieve voorstellen

1.1 / Juridische bijstand

De Regering laat zich op verschillende plaatsen positief uit over **de kosteloze juridische bijstand** als garantie voor de toegang tot justitie voor elke burger. Zo wordt bemiddeling via het systeem van juridische bijstand gepromoot (p. 161) en zal de Regering initiatieven ondersteunen die de toegang tot de juridische bijstand en de juridische diensten voor financieel kwetsbare groepen bevorderen (p. 160). Hulp- en politiepersoneel dat slachtoffer wordt van agressie of geweld tijdens de uitoefening van beroepsactiviteiten moet volgens de Regering steeds een aanspraak kunnen maken op kosteloze rechtshulp (p. 135). Hoewel niet uitdrukkelijk in de tekst zelf vermeld, gaat de OVB ervan uit dat met de kosteloze rechtshulp wordt verwezen naar de kosteloze juridische bijstand. Als dat een correcte interpretatie is van het plan, rijst de vraag hoe de rechtshulp wordt verzekerd voor wie niet beantwoordt aan de voorwaarden voor de kosteloze juridische bijstand of voor wie er geen beroep op wil doen.

De Regering heeft bijzondere aandacht voor **slachtoffers van ernstige geweldsdelicten en zedenfeiten**. De OVB levert graag haar bijdrage aan het voorstel van de Regering om de bijstand door een advocaat aan deze slachtoffers, zowel voor als tijdens hun verhoor te verzekeren, via een permanentiesysteem (p. 148). De OVB attendeert de Regering er ook op dat de achterstand van het Slachtofferfonds dringend dient te worden weggewerkt¹. Het Fonds doet er nog steeds twee jaar over om aanvragen te behandelen. Dat is lang, zeker omdat het de laatste stap is in een vaak al jaren aanslepende juridische procedure.

De inrichting van een **welzijnsloket** in iedere rechtbank van eerste aanleg (p. 160) naar het voorbeeld van het welzijnsloket in de rechtbank van Antwerpen, krijgt de steun van de OVB. De OVB moedigt ook de verdere uitrol aan van laagdrempelige projecten die juridische dienstverlening en hulpverlening samenbrengen, zoals het Lawyers Victims Assistance-project aan de balie van Brussel. De OVB wenst daarnaast actief mee te werken aan de verdere uitrol van de hersteltrajectkamer die in het najaar van 2024 werd ingericht in de rechtbank van Gent en die beoogt via een trajectbegeleiding beklaagden met een bijkomende psychosociale problematiek te begeleiden.

De OVB stelt vast dat de nood aan **een multidisciplinaire juridische bijstand** toeneemt. De aanvulling van de dienstverlening binnen de juridische bijstand met een aanbod van of begeleiding naar maatschappelijke, psychologische of andersoortige dienstverlening moet verder onderzocht en uitgerold worden, met behoud van de kernwaarden van de advocatuur, zoals de onafhankelijkheid en het beroepsgeheim. Die kernwaarden zijn er in de eerste plaats voor de rechtzoekende, niet in het minst voor de meest kwetsbare personen in de samenleving. De ondersteuning van multidisciplinaire projecten betekent niet dat de OVB voorstander zou zijn van een geïntegreerde samenwerking met andere hulpverleners, als die niet de kernwaarden van het beroep van advocaat kunnen bewaken. Zo is de OVB voorstander van de oprichting van zgn. holistische advocatenkantoren mits het bijzonder beroepsgeheim dat kleeft aan de relatie advocaat-cliënt, niet met andere dienstverleners kan worden gedeeld. In het bijzonder is de OVB gekant tegen afzonderlijk door de overheid gesubsidieerde holistische advocatenkantoren, omdat zij een aparte categorie advocaten creëren binnen de tweedelijnsbijstand en geen antwoord bieden op enerzijds de bescherming van het beroepsgeheim en het vrijwaren van de onafhankelijkheid van de advocaten, en anderzijds de ongelijkheid die ontstaat

¹ Fonds voor Hulp aan Slachtoffers van Opzettelijke Gewelddadigheden en de Occasionele Redders.

tussen de advocaten in de (reguliere) tweedelijnsbijstand en deze die in de zgn. holistische kantoren werkzaam zijn. De OVB is ervan overtuigd dat de beroepsorganisaties de enige correcte en best geplaatste actoren zijn om een holistisch, multidisciplinair dienstaanbod te ontwikkelen dat zonder onderscheid toegankelijk is voor elke advocaat én elke rechtzoekende, dat fundamentele principes als beroepsgeheim, onafhankelijkheid en afwezigheid van belangenconflicten structureel kan garanderen en het volledige bestaande en brede zorgaanbod in ons land betreft.

Los van de positieve ideeën in het Regeerakkoord, vindt de OVB het een gemiste kans voor de Regering om vanuit een zorg voor hogere efficiëntie, verzekerde financiering en heldere organisatie van de juridische bijstand ten behoeve van de rechtzoekende niet door te pakken met een overheveling van de bevoegdheid voor de juridische tweedelijnsbijstand van het federale niveau naar het niveau van de Gemeenschappen, naar het voorbeeld van de eerstelijnsbijstand. De toewijzing van de juridische bijstand als één homogeen bevoegdheidspakket aan de Gemeenschappen draagt bij aan een vlottere doorverwijzing van de eerstelijnsbijstand naar de tweedelijnsbijstand en laat toe om ook het welzijnsaspect, dat nu al gemeenschapsmaterie is, te integreren in de juridische tweedelijnsbijstand.

1.2 / Bijstand aan minderjarige kinderen

De intentie om kinderen binnen een gerechtelijk kader te laten bijstaan door een advocaat die hiertoe een bijzondere opleiding heeft gevolgd (p. 162), erkent de meerwaarde van het proefproject van de familierechtbank in Gent. De OVB steunt graag de inkanteling van het Gentse project in een zorgvuldig uitgewerkte wettekst.

Een verzoek tot toevoeging van een **vertrouwenspersoon** door de familierechtbank is volgens de OVB enkel wenselijk ingeval van bijzondere omstandigheden (b.v. een hoogoplopend conflict tussen ouders) én nadat daarover een tegensprekelijk debat is gevoerd. In het Gentse proefproject werd er systematisch een advocaat-vertrouwenspersoon aangesteld zodra er kinderen waren, hetgeen te zwaar aangezet was. Het kan bijgevolg niet de bedoeling zijn om in elke procedure een advocaat aan te stellen om bijstand te verlenen aan een minderjarig kind. In de mate dat dit project verder onder de juridische tweedelijnsbijstand ressorteert, veronderstelt dit een volstreekte onafhankelijkheid over de wijze waarop de advocaat haar of zijn taak invult. Deze taak kan niet herleid worden tot een door de magistraat voorgeschreven stappenplan. Evenmin kan het concept worden gebruikt als vervanging van het horen van het kind door de rechter.

De OVB verwacht dat de Regering voor de uitrol van het project de nodige budgettaire middelen vrijmaakt met aandacht voor het bewaken van het evenredigheidsbeginsel in de vergoeding van de prestaties van de advocaten binnen de enveloppe van de juridische tweedelijnsbijstand².

1.3 / Armoedebestrijding

Een **verlaging van de administratieve en fiscale kosten** die gepaard gaat met een gerechtelijke invordering van schulden wordt positief onthaald (p. 79). Het opzetten van systemen van vroege signalering door bepaalde schuldeisers (b.v. nutsbedrijven en ziekenhuizen) ten behoeve van actoren en lokale besturen (p. 79) kan een positief voorstel zijn, op voorwaarde dat deze systemen en de bijhorende **bewustwordingscampagnes rond schuldhulp** geen aanleiding geven tot de inrichting van een “armoededatabank”. Als betrokken actor verzoekt de OVB geraadpleegd te worden bij zowel de evaluatie van boek XIX van het Wetboek van Economische Recht (consumentenschulden) (p. 63) als bij nieuwe wetgevende initiatieven die worden genomen om mensen met overmatige schuldenlast te helpen (p. 79). De OVB brengt graag het project schuldcouaching in herinnering.

² een Vlaamse uitrol van het proefproject van de familierechtbank van Gent betekent een bijkomende financiële last in het kader van de tweedelijnsbijstand van 3,5 tot 4 miljoen euro.

De verdere optimalisering van de **informatisering van JustRestart** is een prioriteit voor de OVB (p. 80-81). Het voorstel om de retributie voor het gebruik van het platform van JustRestart niet ten laste te laten vallen van de schuldenaar, vergt verduidelijking over wie dan wel de kosten zal vergoeden. Het kan alvast niet de bedoeling zijn dat de schuldbemiddelaar deze kosten uit eigen middelen zou moeten dragen.

De Regering heeft de ambitie om de procedure van **collectieve schuldenregeling** toegankelijk te maken voor alle mensen met overmatige schuldenlast. Naast een betere omkadering van de rol en de taken van de schuldbemiddelaar stelt de Regering een verlaging van de kost van de procedure en verbetering van de informatisering van JustRestart in het vooruitzicht. De OVB zet zich in voor een correcte vergoeding van de schuldbemiddelaar, rekening houdend met de implementatie van het digitaal platform JustRestart. Er wordt gestreefd naar een systeem van forfaitaire bedragen voor de verschillende prestaties, ereloon en kosten inbegrepen.

1.4 / Digitale kopie van het strafdossier

Digitale en doorzoekbare strafdossiers zijn onontbeerlijk. De afgelopen jaren is op dat punt veel vooruitgang geboekt, maar het doel moet nog steeds zijn dat ieder strafdossier, in iedere fase van de strafprocedure, digitaal en vanop afstand (lees: vanop het kantoor van de advocaat) raadpleegbaar en bewerkbaar is en derhalve volledig uit digitale stukken bestaat en niet louter uit gescande documenten.

De **kosteloze terbeschikkingstelling van een digitale kopie van het strafdossier ten behoeve van slachtoffers (of hun advocaat)** wordt toegejuicht (p. 148). Het staat buiten kijf dat de kosteloze afgifte van een digitale kopie van het strafdossier niet beperkt kan blijven tot slachtoffers en hun advocaten. De OVB vraagt de Regering om ook aandacht te hebben voor de rechten van verdachten en daders van misdrijven. Ook zij hebben recht op een kosteloze terbeschikkingstelling van een digitale kopie van het strafdossier.

2 / Ontbrekende punten

2.1 / Dataverzameling en statistisch onderzoek binnen justitie

De Regering zet in op een **betere dataverzameling en doorgedreven statistisch onderzoek binnen justitie**, in het bijzonder voor wat de problematiek van de hoge **recidivegraad** en de effecten van het strafrechtelijk beleid betreft (p. 152). De OVB meent dat de voorgenomen data-analyse een bredere uitrol verdient en niet beperkt kan blijven tot de strafuitvoering. Vandaag ontbreken immers geobjectiveerde gegevens die een gefundeerde justitiehervorming in de diepte kunnen bewerkstelligen. Zo beschouwt de OVB dataverzameling en statistisch onderzoek als noodzakelijk op het vlak van de doorlooptijden van procedures, de aard en het belang van rechtsgedingen, om te begrijpen waarom er in ons land zoveel meer geprocedeerd wordt in burgerlijke zaken dan in onze buurland. Onderzoek en data-analyse kunnen meer helderheid brengen over het al dan niet bestaan van een klassenjustitie in België en, in bevestigend geval, hoe die uitpakt en wat eraan moet gedaan worden, vanuit wetenschappelijk onderzoek. Onderzoek kan ook uitwijzen tegen welke vonnissen hoger beroep wordt aangetekend, of daar een systematiek in zit, en welke slaagkansen er dan zijn in beroep. Uit de bevindingen daaruit kunnen dan wetenschappelijk gefundeerde lessen en conclusies getrokken worden.

2.2 / Rol van de advocatuur in databanken van de rechterlijke orde

In het centraal register strafdossiers (CRS) en in het centraal register van de dossiers van de burgerlijke rechtspleging (CRBR) worden gegevens van advocaten en burgers verwerkt met (onder meer) als doel om applicaties te ontwikkelen ter ondersteuning van magistraten. Voor de ontwikkeling van die applicaties kan het gemeenschappelijk beheerscomité, zoals bedoeld in artikel 42 van de wet van 18

februari 2014 (verzelfstandigd beheer voor de rechterlijke organisatie) aan derden toegang verlenen tot de gegevens in die registers. De Raad van State achtte het niet onredelijk om ook de advocatuur bij het beheer ervan te betrekken.

Het is inderdaad van belang dat de advocatuur minstens betrokken is bij het beheer en de werking van die registers, al is het maar om te weten aan wie het beheerscomité toegang geeft tot de gegevens van advocaten en cliënten voor de ontwikkeling van applicaties voor magistraten, en over wat voor soort applicaties het gaat. Dat kan tot op zekere hoogte (en minimaal) via de toekenning van een raadgevende stem aan de advocatuur, naar analogie met de raadgevende stem van de advocatuur in het beheerscomité van het Centraal Register voor de Beslissingen van de Rechterlijke Orde (CRBRO). Gelet op het gelijklopende wettelijke kader en het feit dat er wederom sprake is van een verwerking van gegevens van advocaten en burgers, is het niet onredelijk om de advocaten ook in het beheer van het CRS en CRBR te betrekken via (minstens) een raadgevende stem.

Het voorstel om de voor het publiek nuttige algoritmen en tools die zijn uitgewerkt voor de magistratuur ook op de publieke databank ter beschikking te stellen (p. 160), is sedert lange tijd een vraag van de OVB.

2.3 / Harmonisatie bewijskracht uittreksels Rijksregister en gemeentelijke getuigschriften/attesten

De OVB roept op tot harmonisatie van het gebruik door advocaten van uittreksels uit het Rijksregister in het kader van gerechtelijke procedures en de verplichting voor de gemeentelijke administraties om op verzoek van advocaten getuigschriften af te leveren voor het gebruik in gerechtelijke procedures.

Vandaag geldt dat uittreksels uit het Rijksregister door advocaten verkregen via het DPA aangewend in gerechtelijke procedures dezelfde bewijswaarde genieten als attesten afgeleverd door gemeentelijke administraties in alle gevallen waarin de wet deze gelijkschakeling voorziet. In de praktijk dienen gemeentelijke administraties nog steeds getuigschriften af te leveren aan advocaten voor het gebruik in gerechtelijke procedures in die gevallen waarin de wet niet voorziet in de mogelijkheid om een uittreksel uit het Rijksregister te gebruiken en de advocaten ingevolge de machtiging geen toegang hebben tot de relevante gegevens via het DPA.

De OVB pleit voor een dringende harmonisatie wat de bewijskracht van uittreksels uit het Rijksregister en gemeentelijke getuigschriften en attesten betreft. De harmonisatie wordt vandaag belemmerd door wettelijke bepalingen die in geen gelijkschakeling voorzien. Een harmonisatie draagt bij aan een efficiënte procesvoering en betekent een kostenbesparing voor gemeenten, advocaten en dus ook voor rechtzoekenden.

2.4 / Verruimde informatietoegang voor de bureaus juridische bijstand

Overeenkomstig artikel 508/13 Ger. W. zijn de bureaus voor juridische bijstand (BJB's) gemachtigd om bewijsstukken op te vragen die hen toelaten een beslissing te nemen over het al dan niet in aanmerking komen voor gehele, dan wel gedeeltelijke, kosteloze bijstand. Vandaag kunnen de BJB's zich enkel rechtstreeks wenden tot de gegevens die ter beschikking zijn in het rijksregister van natuurlijke personen en gegevens die zich bevinden in de Kruispuntbank van de sociale zekerheid.

Het verzamelen van de nodige bewijsstukken verloopt vandaag moeizaam omdat de rechtzoekende niet altijd zelf over de nodige bewijsstukken beschikt en deze vaak niet tijdig kan voorleggen, met vertraging in de aanstelling van een advocaat en een verhoogd gevaar op verkeerde beoordelingen als gevolg.

De OVB pleit er dan ook voor dat de BJB's **een verruimde toegang** zouden krijgen om de bewijsstukken zelf op te vragen, in het bijzonder stukken die betrekking hebben op de financiële status van de rechtzoekende (FOD Financiën). Deze informatie zou (uiteraard) gedigitaliseerd ter beschikking moeten zijn.

2.5 / Uitbreiding van de bevoegdheid van de BJB's tot de toekenning van de kosteloze rechtsbijstand

Een positieve beslissing van een BJB voor de toekenning van juridische tweedelijnsbijstand geldt vandaag als een vermoeden van gerechtigdheid op kosteloze rechtsbijstand (art. 664 e.v. Ger.W., inzonderheid art. 667, 2° lid Ger.W.). De beslissing van het bureau voor juridische bijstand waarbij gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand wordt verleend, vormt het bewijs voor ontoereikende bestaansmiddelen. De uitbreiding van de bevoegdheid van de BJB's tot de toekenning van de kosteloze rechtsbijstand creëert ruimte voor efficiëntieverhoging en besparing. De bevoegdheidsuitbreiding zou de beslissing over toegang tot de kosteloze rechtsbijstand meteen in handen van de BJB's leggen en daardoor de werklast verminderen bij de rechtbanken en hoven, én de administratieve last voor de rechtzoekende die géén afzonderlijk verzoek tot rechtsbijstand meer moet indienen.

2.6 / Geschillenoplossing en -beslechting langs alternatieve wegen

De OVB ondersteunt initiatieven rond alternatieve geschillenbeslechting en -oplossing door middel van verzoening, bemiddeling, arbitrage, bindende derdenbeslissing en collaboratieve onderhandelingen. In het bijzonder blijft de OVB ijveren voor de mogelijkheid tot wettelijke **homologatie van collaboratief onderhandelde akkoorden**, naar het voorbeeld van wat gangbaar is voor bemiddeling en steunt dan ook het in de Kamercommissie Justitie hangende wetsvoorstel³. De OVB verdedigt bij die alternatieve wegen van geschillenbeslechting en -oplossing de rol van de advocatuur die kan bogen op een bijzondere kennis van de materie en een sterke deontologie.

De OVB juicht toe dat de regering van plan is om de tweedelijnsbijstand (**pro-Deo**) uit te breiden naar figuren van alternatieve geschillenoplossing. De vergoeding in de tweedelijnsbijstand voor alternatieve geschillenoplossing zou een incentive moeten inhouden om die alternatieve weg te behandelen.

De OVB ijvert voor de herwaardering van de figuur van de **amiable compositeur**, die op verzoek van partijen een geschil mag beslechten naar billijkheid en rechtvaardigheid. Partijen kunnen overeenkomen om de **amiable compositeur** de bevoegdheid te geven om de zaak te beslissen in overeenstemming met de eigen opvattingen over billijkheid of rechtvaardigheid. Partijen sluiten een uitdrukkelijke overeenkomst om het geschil op deze manier te beslechten. De beslissing kan aangevochten worden als zij intrinsiek strijdig is met de openbare orde. Daarvoor is geen wetswijziging noodzakelijk.

2.7 / Verplichte bijstand van een advocaat

Om querulanten in te tomen, pleit de OVB ervoor dat partijen in grotere zaken verplicht zouden moeten worden om een advocaat onder de arm nemen teneinde te voorzien in de verdediging van hun belangen. Er wordt nu vastgesteld dat een aantal personen zonder advocaat naar de rechter stapt. In bepaalde gevallen verdedigen die personen stellingen die juridisch of feitelijk niet staande te houden zijn, of stellen zij vorderingen die foutief geformuleerd of excessief zijn. In het eigen belang van die personen, die bij verlies van hun zaak veroordeeld kunnen worden tot de kosten van het geding en de rechtsplegingsvergoeding, en in het belang van het goede functioneren van de hoven en rechtbanken zouden alle personen die partij zijn bij een rechtsgeding van een zeker belang, bijgestaan moeten worden door een advocaat, die kan optreden als eerste rechter van de zaak.

Een verruimde toepassing van art. 758 lid 2 Ger.W. zou daartoe kunnen bijdragen.

³ Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1746 van het Gerechtelijk Wetboek, met het oog op de instelling van een vereenvoudigde homologatie van collaboratieve akkoorden (56-0598).

2.8 / Invoering van eenzijdig kantonement

Teneinde onnodige procedures zoveel mogelijk te vermijden en partijen op weg te zetten naar een alternatieve oplossing van hun geschil, stelt de OVB voor om een eenzijdig kantonement in te voeren. Volgens die methode kan een verwerende partij ervoor kiezen om een deel van de vordering te consigneren, zonder enige nadelige erkenning. Als de eiser de zaak dan voortzet voor het hogere bedrag van de vordering, maar de veroordeling overschrijdt het geconsigneerde bedrag niet, dan wordt de eiser toch veroordeeld tot alle kosten van het geding, inclusief de volledige advocatenkost van de verweerder. Dit kan een efficiëntere geschillenbeslechting in de hand werken en al te roekeloze partijen, die speculeren op een (voor hen) goede uitkomst van het geding, in toom houden.

2.9 / Invoering van de *cautio iudicatum solvi* voor procedurekosten in grotere zaken

De OVB pleit ervoor om het mogelijk te maken, bij tussenbeslissing van de rechter, om een borgstelling op te leggen aan de eisende partij, teneinde veilig te stellen dat bij afloop van de zaak de kosten van de verwerende partij betaald zullen kunnen worden ingeval de eisende partij het proces zou verliezen. Nu moet de verwerende partij de kosten van haar verdediging opnemen, zonder dat zij zeker is dat de kosten waarop zij recht zou hebben als de rechterlijke beslissing in haar voordeel uitgesproken wordt, ook effectief betaald zullen worden. Dat is een regel die zou kunnen toegepast worden in zaken met een relatief hoog geldelijk belang, waar de rechtsplegingsvergoeding en eventuele andere kosten kunnen oplopen. Deze benadering zal ook een rem zijn op partijen die al te vermetele procedures willen opstarten die vooral bedoeld zijn om hun wederpartijen onder druk te zetten.

2.10 / Verlaging btw-tarief voor bepaalde diensten

De financiële drempel om toegang te krijgen tot juridische diensten ligt voor veel mensen te hoog. Daarom dringt de OVB aan ten volle gebruik te maken van de mogelijkheid die de Europese btw-richtlijn biedt om een verlaagd btw-tarief in te voeren voor juridische diensten aan werknemers en werklozen in arbeidsrechtelijke geschillen, en voor bepaalde andere juridische diensten aan financieel zwakkere partijen. Dat is belangrijk voor rechtsgedingen maar zeker ook voor het voorafgaande advies. Als partijen sneller en goedkoper toegang zouden krijgen tot juridisch advies kunnen geschilsituaties immers vermeden worden, waardoor de werklast op de rechtbanken kan dalen.

3 / Zorgwekkende/negatieve voorstellen

3.1 / Uitholling van de justitiële kerntaken

Op verschillende punten geeft de Regering kerntaken van Justitie uit handen aan andere diensten die niet onder de bevoegdheid van de minister van Justitie ressorteren. Deze beweging bedreigt de scheiding der machten en holt de justitiële kerntaak uit.

Zo wordt een **multidisciplinaire fiscale en financiële opsporingsdienst** opgericht onder de co-bevoegdheid van de minister van Financiën en de minister van Justitie (p. 129). De rechten van verdediging moeten te allen tijde geëerbiedigd worden, te meer nu de fiscus reeds over verregaande administratieve bevoegdheden beschikt en met het voorstel dat die bevoegdheden nog verder worden uitgebreid.

De OVB herinnert eraan dat de zogenaamde **GAS-boetes** destijds werden ingevoerd om kleinere overtredingen aan te pakken bij gebrek aan mankracht daarvoor bij politie en justitie. Door verdere

uitbreiding van het materiële toepassingsgebied van de GAS-boetes komt de scheiding der machten in het gedrang. Steeds meer wordt de sanctioneringsbevoegdheid overgedragen van de rechter naar ambtenaren die bovendien zelf betrokken kunnen geweest zijn bij de vaststelling van overtredingen of nauw met die ambtenaren verbonden. De OVVB beschouwt deze tendens als zorgwekkend.

De OVVB bracht al twee kritische adviezen uit over eerder wetsinitiatieven van de voormalige regering om een **nationaal toegangsverbod voor amokmakers** in te voeren (p. 102). Een domeinverbod is een beperking van het recht op verplaatsingsvrijheid, wat dus moet voldoen aan de klassieke beperkingsvoorwaarden (legaliteit, legitimiteit en proportionaliteit). De OVVB maakte ernstig voorbehoud tegen het laatste wetsvoorstel over recreatiedomeinen dat werd ingediend in het parlement omdat de bepalingen van de Voetbalwet werden overgezet naar de context van recreatiedomeinen, terwijl die niet gelijkaardig is⁴. Dat verdient een aangepaste benadering, die zich moet vertalen in eigen inbreukomschrijvingen en sancties om zo tegemoet te komen aan het evenredigheidsvereiste. In dat kader mogen de belangen van minderjarigen, de voornaamste doelgroep van dit wetsvoorstel, niet uit het oog worden verloren.

De **aanpassing van de wet bestuurlijke handhaving** (p. 131) om de lokale reguliere economie te vrijwaren van ondermijnende criminaliteit en malafide uitbatingen beoogt volgens de OVVB in essentie om de procedurele voorwaarden van een reeds erg ingrijpende wet te versoepelen. Ook daarbij maakt de OVVB ernstig voorbehoud vanuit het oogpunt van de scheiding der machten en dus vanuit het oogpunt van de rechtstaat.

3.2 / De rechterlijke orde

De aangekondigde rekrutering van gespecialiseerde en ervaren advocaten als magistraten door middel van meer gespecialiseerde selectietesten die toegang geven tot gespecialiseerde functies (p. 159), is op zich een positief voorstel. Dat is met name zo wanneer het gaat om een verbetering van de aanwerving van zogenaamde 'werkende' magistraten.

De OVVB is en blijft hoe dan ook een tegenstander van het systematisch inzetten van advocaten als **plaatsvervangende rechters of raadsheren** omdat rechters een wezenlijk andere taak hebben dan advocaten en die verschillende taak ook voldoende duidelijk moet gemaakt worden naar het publiek toe. De advocatuur zou enkel haar medewerking moeten kunnen verlenen aan een systeem van benoemde plaatsvervangende rechters waarop occasioneel een beroep kan worden gedaan, om een rechtscollege voor korte tijd uit de nood te helpen. In de tekst van het Regeerakkoord wordt de mogelijkheid om advocaten in te schakelen als plaatsvervangend magistraten onverkort gelaten. De toevlucht tot plaatsvervaarders kan niet aangewend worden als een budgettaire redmiddel om het wettelijke kader van de magistratuur niet in te vullen.

De OVVB zoekt graag samen met de Regering naar oplossingen om het probleem van de **gerechtelijke achterstand** aan te pakken, in het bijzonder in Brussel (p. 161). Dat is een opdracht die zou moeten passen in een grondige analyse van het gerechtelijk apparaat. De OVVB pleit (zie verder voor meer details) voor een samengaan van de hoven van beroep en de arbeidshoven in twee hoven, één per taalgroep (waarbij het Franstalige hof zich zoals nu ook bekommert om de Duitstalige procedures), teneinde maximale flexibiliteit van de magistraten mogelijk te maken, maar met behoud van de vestigingen in Antwerpen, Gent, Brussel, Luik en Bergen. Als een fusie tot twee hoven van beroep niet mogelijk is, dan zou er minstens (1) een kritische analyse moeten gebeuren naar de redenen van de overlast in Brussel, (2) er meer flexibiliteit moeten kunnen opgelegd worden op het vlak van de inzetbaarheid van raadsheren en inzake territoriale bevoegdheid, en (3) een kritische analyse moeten komen van de exclusieve bevoegdheden van het Brusselse hof van beroep inclusief het Marktenhof met een herverdeling van die bevoegdheden over andere hoven.

De fiscale bemiddelingsdienst zal luidens de tekst van het Regeerakkoord worden omgevormd tot een **fiscale arbitrage** die enkel toegankelijk is na afloop van de administratieve procedure. Waarborgen

⁴ Wetsvoorstel betreffende de veiligheid in recreatiedomeinen (56-0173).

zullen waken voor de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de fiscale arbiters. Doel van dat regeringsvoorstel is de wegwerking van de talrijke fiscale geschillen die hangende zijn bij de Belgische rechtbanken (p. 43). De vraag rijst waarom, voor wat de beslechting van fiscale geschillen betreft, geen beroep wordt gedaan op een gespecialiseerde magistratuur. In plaats van professionele magistraten te selecteren, wordt ervoor gekozen om een beroep te doen op fiscale ambtenaren ("arbiters") die onmogelijk de waarborgen kunnen geven die in hoofde van de magistratuur bestaan (onpartijdigheid en onafhankelijkheid, deontologie van de magistraat). En nu men de keuze gemaakt heeft om een arbitrage in te richten, zou men evengoed kunnen kiezen voor onafhankelijke en onpartijdige arbiters, zoals gebruikelijk is in de arbitrale procedure volgens het Gerechtelijk Wetboek. Door voor arbitrage door ambtenaren te opteren heft men de elementaire waarborgen voor een behoorlijke rechtsbedeling op, wat het voorstel niet alleen onaantrekkelijk maar ook juridisch twijfelachtig maakt.

De Regering onderzoekt wel initiatieven om de **behandelingstermijn van fiscaalrechtelijke geschillen** in alle rechtsgebieden binnen een redelijke termijn te behandelen, *waaronder of fiscale geschillen die niet binnen een redelijke termijn voor de Hoven en rechtbanken behandeld kunnen worden bij een ander Hof of rechtbank behandeld kunnen worden* (p. 45). De OVVB juicht dit zeker toe. Echter, wat mogelijk zou kunnen zijn voor fiscale geschillen, zou ook mogelijk moeten zijn voor andere geschillen die niet binnen redelijke termijn dreigen beslecht te worden. Opnieuw rijst de vraag waarom niet wordt gedacht aan de oprichting van een eenheidsrechtbank/eenheidshof.

Omdat lange juridische procedures belastend en ontmoedigend zijn voor consumenten, zet de Regering enerzijds in op een **harmonisering en vereenvoudiging van de procedureregels voor buitengerechtelijke geschillenbeslechting** en anderzijds op de **invoering van een verkorte gerechtelijke procedure voor consumentengeschillen**. Deze initiatieven voorkomen langdurige onzekerheid en een opeenstapeling van kosten, aldus de Regering (p. 29). De OVVB is voorstander van het promoten van de buitengerechtelijke geschillenbeslechting, maar voor consumentengeschillen is een voorbehoud gepast. Immers, de consument is in een buitengerechtelijke regeling vaak de zwakste partij, wegens minder goed ingelicht en beschikkend over minder middelen. Zal een handige verkoper de zwakkere partij dan niet verschalken en zo de consumentenbescherming op de helling zetten?

De OVVB is om dezelfde redenen gekant tegen de **uitbreiding van de IOS-procedure naar B2C** die volgens de Regering de consument zal beschermen tegen wanpraktijken van invorderaars (p. 79). De consument moet als zwakkere partij ten aanzien van de onderneming kunnen genieten van extra waarborgen, minstens van een gepaste rechterlijke controle indien een onderneming geldschulden bij hem invordert. De IOS-procedure toepassing laten vinden in een B2C-context druist bovendien regelrecht in tegen de rechtspraak van het Hof van Justitie die aan de nationale rechter de ambtshalve toetsingsverplichting van oneerlijke bedingen oplegt. Wat voor het Hof van Justitie telt, is dat in iedere nationale rechtsprocedure verzekerd wordt dat een rechter ambtshalve nagaat of de consument niet wordt geschaad door oneerlijke bedingen, voordat beperkende maatregelen tegen de consument worden genomen. Het mag niet zo zijn dat de onderneming aan de ambtshalve toetsingsverplichting kan ontsnappen, simpelweg door een beroep te doen op de IOS-procedure in plaats van op de gemeenrechtelijke invorderingsprocedure. De rechtspraak van het Hof van Justitie brengt met zich mee dat de IOS-procedure niet mag uitgebreid worden naar een B2C-context zonder extra waarborgen voor de consument.

3.3 / Een beroep op private actoren

Om politie en justitie te ontlasten, worden voorstellen geformuleerd om bepaalde taken uit te besteden aan private actoren. De regering denkt daarbij aan de ondersteuning van politiediensten door private actoren (p. 137), in het bijzonder bij het uitvoeren van woonstcontroles. De OVVB is gekant tegen privatisering van eigenlijke politietaken wegens het gevaar op misbruiken en de noodzaak om het monopolie op het gebruik van geweld voor te behouden voor de overheid.

3.4 / Overbevolking gevangenen en detentieomstandigheden

De nieuwe tijdsvoorwaarden voor een voorwaardelijke invrijheidstelling worden in het akkoord weliswaar al bepaald maar zullen pas uitwerking krijgen na de aanpak van de acute overbevolking in de gevangenen (p. 152). Het akkoord verwijst, voor wat de tijdsvoorwaarden betreft, stevast naar de **Wet Lejeune** die door artikel 106 *van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten*, werd opgeheven.

De Regering ziet op al te optimistische wijze heil in het **sluiten van overeenkomsten met andere Europese rechtstaten** om daar gevangenen te bouwen of te huren voor de detentie van gedetineerden in illegaal verblijf, in die gevallen waar een interstatelijke overbrenging niet mogelijk of wenselijk is (p. 156). Als voorbeeld wordt verwezen naar Denemarken, dat een overeenkomst sloot met Kosovo voor de detentie van 300 personen. Echter, voor zover bekend, is het akkoord tussen Denemarken en Kosovo afgesloten in december 2021, maar is er ruim 3 jaar later nog geen enkele gedetineerde in Kosovo ondergebracht. De vergoeding die Denemarken moet betalen aan Kosovo zou naar verluidt, over de duurtijd van het contract (10 jaar) in totaal 210 miljoen euro bedragen, d.i. 21 miljoen euro per jaar (15 miljoen euro huur plus overige kosten), voor 300 gevangenen, omgerekend een bedrag van 191,78 euro per dag, per gedetineerde. Dat is méér dan de huidige kost van een gevangene in België. Daarenboven zijn de kosten voor het vervoer van gevangenen van en naar Kosovo, het salaris en de overige kosten van de Deense gevangenisdirecteur en de medische dienstverlening niet begrepen in de vermelde kostprijs. Volgens persberichten werd op 5 februari 2025 de samenwerkingsovereenkomst, de *service level agreement*, bij de overeenkomst ondertekend. De gevangenis in Kosovo zal pas operationeel zijn op 1 april 2027. Het lijkt dus allerm minst een snelle oplossing voor het acute probleem dat zich stelt in de Belgische gevangenen. Daarbij komt dat er fundamentele bezwaren zijn vanuit het oogpunt van de gelijke behandeling van gevangenen, de toegang tot rechtshulp vanuit het gastland Kosovo, de toegankelijkheid voor bezoekers en dergelijke meer. Komt daar nog bij dat Kosovo, als België ook voor dat land zou willen kiezen, geen lid is van de Raad van Europa en geen partij is tot het EVRM. De OVB kan zich onmogelijk vinden in dit plan.

Het voorstel om gedetineerden te laten **bijdragen in de eigen detentiekosten** roept meerdere vragen op (p. 158). De realisatie van dat voorstel impliceert de invoering van een bijkomende straf, die evenwel o.m. dient te beantwoorden aan het gelijkheidsbeginsel. Wie zal moeten bijdragen, en wie niet – en waarop is het onderscheid gefundeerd? Welke sanctie volgt als een gedetineerde weigert de bijdrage te betalen? Blijft de gedetineerde dan langer in detentie? Hoe verhoudt de bijdrage in de detentiekosten zich tot de geldelijke sancties, zoals de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen, de penale boetes en de overige bedragen of gerechtskosten waartoe de betrokkene veroordeeld wordt? In het akkoord wordt deze bijdrage verantwoord met verwijzing naar de aanzienlijke verrijking van daders van criminele activiteiten, zoals drugshandel, mensenhandel en georganiseerde misdaad. De inzet van meer middelen voor doorgedreven financieel onderzoek naar criminele vermogensvoordelen (p. 45) en het confisqueren daarvan lijkt dan een meer geloofwaardig voorstel te zijn dan de invoering van een bijdrage in de detentiekosten.

De OVB vindt dat **zittingen in principe niet thuishoren in een gevangenis**, ook niet wanneer deze zouden doorgaan in een lokaal dat meteen aanpalend is aan een strafinrichting (p. 159), tenzij in zeer uitzonderlijke omstandigheden waarbij de openbare veiligheid ernstig in het gedrang is. Zittingen houden in de gevangenis is enkel bij wijze van strikte uitzondering toelaatbaar voor de OVB. Het principe moet blijven dat een verdachte of beklaagde steeds in persoon moet kunnen verschijnen in het gerechtsgebouw. Dat gegeven is nog pregnanter ten aanzien van personen (medeverdachten) wier vrijheid niet ontnomen is, in het kader van de regeling van rechtspleging, en meer nog ten aanzien van de slachtoffers/burgerlijke partijen voor wie een verschijning in of nabij de gevangenis al helemaal niet te verantwoorden valt. Een systematische organisatie van fysieke zittingen in de gevangenis staat voor de OVB op gespannen voet met artikel 6 EVRM. Justitie kan geen praktische en budgettaire motieven invoeren om zich aan haar kerntaak te onttrekken en zittingen in de gevangenis te organiseren. Ook vanuit praktisch oogpunt is de organisatie van zittingen van de raadkamer en de K.I. in gevangenen voor de advocatuur onwerkbaar. Advocaten moeten zich vaak op één voormiddag bij verschillende

rechtbanken aanmelden, wat niet mogelijk is als de raadkamer of de K.I. in of nabij de gevangenis zetelt, zodat het onvermijdelijk zal worden dat er uitstellen komen van andere zaken of, erger nog, dat de verdachte niet kan worden bijgestaan door de advocaat van zijn keuze. De organisatie van zittingen in een gevangeniscomplex vergt ook de naleving van (tijdrovende) beveiligingsmaatregelen en vereisen voorts dat ook de magistraten zich verplaatsen, wat eveneens tijd- en efficiëntieverlies oplevert en naar redelijke verwachting zal leiden tot uitstellen in andere zaken. Vanuit het oogpunt van de rechtstaat geldt het principe dat gedetineerden moeten worden voorgeleid en beoordeeld door een onafhankelijke rechter die deel uitmaakt van een rechtscollege en niet van een gevangenis. Bovendien blijkt uit verschillende studies dat allerhande contextgebonden omgevingsfactoren, zoals bv. de plaatsing van verdachten achter een glazen wand ("secure dock"), een wezenlijke impact kunnen hebben op de beslissing van de rechter ten nadele van de verdachte. De OVVB acht het een reëel risico dat de locatie van de rechtbank, met name in de strafinrichting of in de onmiddellijke nabijheid ervan, een soortgelijk effect kan hebben.

Eveneens om grondrechtelijke redenen is de OVVB tegenstander van het gebruik van de **videoconferentie in gerechtszaken**, in het bijzonder in straf- en jeugdzaken maar ook in administratieve zaken met bijzonder kwetsbare personen, zoals b.v. aanvragers van internationale bescherming. Videoconferentie is in strafzaken een bedreiging voor de rechten van verdediging. Het zou onaanvaardbaar zijn dat een persoon over wiens vrijheidsberoving geoordeeld moet worden, zou moeten verschijnen per videoconferentie. Het gebrek aan voldoende personele en materiële middelen om overplaatsingen van gedetineerden naar gerechtsgebouwen en gevangenis en gevangenis te garanderen is geen valabel argument om een videoconferentie te bevelen zonder toestemming van de partijen. In burgerlijke zaken waarin geen minderjarigen betrokken zijn, ligt de kwestie minder gevoelig en is de OVVB bereid te spreken over de modaliteiten.

3.5 / Voorlopige hechtenis

De groep van in **voorlopige hechtenis genomen personen** vertegenwoordigt vandaag luidens het Regeerakkoord 40% van de totale gevangenispopulatie (p. 156). De Regering kondigt de invoering van een **elektronisch toezicht met voorwaarden tijdens de voorlopige hechtenis** aan om het aandeel van beklaagden in de gevangenis te doen afnemen. Het voorstel, dat in het akkoord niet concreet is uitgewerkt, is positief omdat het toelaat dat elektronisch toezicht als uitvoeringsmodaliteit van het bevel tot aanhouding kan gecombineerd worden met andere voorwaarden, wat tot op vandaag, behoudens de combinatie met een contactverbod, niet mogelijk is. Het is dus denkbaar om de betaling van een borgsom op te leggen als voorwaarde bij de toekenning van elektronisch toezicht tijdens voorlopige hechtenis.

In de marge van het voorstel van de Regering stelt de OVVB voor om in het algemeen meer een beroep te doen op het **stelsel van de borgsom** waardoor een in hechtenis genomen persoon voorlopig in vrijheid wordt gesteld, al dan niet onder elektronisch toezicht, mits betaling van een borgsom in geld.

Een minder goed voorstel is de wijziging van de **periodiciteit waarmee de voorlopige hechtenis moet beoordeeld worden**. Bij de inwerkingtreding van de Voorlopige Hechteniswet in 1990 werd de voorlopige hechtenis zonder uitzondering voor alle misdrijven elke maand beoordeeld. Hier werd een uitzondering op gemaakt in 2005 voor de niet-correctionaliseerbare misdaden: voor deze misdrijven werd een minder frequente controle om de 3 maanden voorzien in plaats van om de maand. Omdat dit systeem veel problemen met zich meebracht, werd dit afgevoerd in 2016. Vanaf toen gold opnieuw voor alle misdrijven hetzelfde regime. Maar er werd ook een aanpassing doorgevoerd van de maandelijkse controle in 2016: vanaf de derde verschijning vond de controle om de twee maanden (dus minder frequent) plaats. In 2023 werd dit systeem opnieuw aangepast: pas vanaf de vierde verschijning vindt een tweemaandelijks controle plaats, zodat de controle minder frequent geworden is.

Het Regeerakkoord heeft de intentie om voor personen die beschuldigd worden van misdrijven inzake georganiseerde criminaliteit, terroristische misdrijven of levensdelicten of in een illegale verblijfssituatie, een periodieke beoordeling door de raadkamer over de handhaving van de voorlopige hechtenis om de zes maanden in te voeren (p. 151). Het plan van de Regering leidt tot verschillende

beoordelingsmomenten, afhankelijk van de aard van het misdrijf waarvoor een persoon in voorlopige hechtenis is genomen. Zo is de beoogde termijn van zes maanden enkel van toepassing voor wie wordt verdacht van misdrijven inzake georganiseerde criminaliteit, terroristische misdrijven of levensdelicten of in een illegale verblijfssituatie. Enerzijds scheppen de verschillende beoordelingsmomenten voor verschillende verdachten verwarring en anderzijds mist deze maatregel volgens de OVB haar doel. Een mogelijke herkwalficatie van het misdrijf tijdens het onderzoek kan een impact hebben op de te hanteren termijn. De voorlopige hechtenis en de duur ervan kunnen volgens de OVB enkel beperkt worden door de zaken vlugger voor de vonnisrechter te brengen. Wijziging van de periodiciteit waarmee de voorlopige hechtenis moet beoordeeld worden, lijkt zijn doel voorbij te schieten.

De OVB pleit bovendien voor de **aanpassing van de wet van 13 maart 1973 betreffende de onwerkzame hechtenis**. De wet voorziet een financiële tegemoetkoming voor bepaalde personen die ten onrechte in voorlopige hechtenis verbleven. Om aanspraak te maken op een vergoeding moeten bepaalde voorwaarden vervuld zijn. Zo mag de voorlopige hechtenis niet te wijten zijn geweest aan de persoonlijke gedragingen van de persoon die een verzoekschrift tot vergoeding richt aan de minister van Justitie. De OVB pleit voor een duidelijke, en meer beperkende begripsomschrijving van de voorwaarde m.b.t. *de persoonlijke gedraging van de verdachte*, een voorwaarde die vandaag al te veel appreciatiemarge laat, waardoor er een impressie van onrechtvaardigheid kan ontstaan. Verder dient de samenstelling van de commissie onwerkzame hechtenis die de beroepen beoordeelt tegen afwijzende beslissingen van de minister van Justitie, te worden herzien. Vandaag bestaat de commissie uit de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de eerste voorzitter van de Raad van State en de voorzitters van de OVB of de OBF, afhankelijk van het taalregime. De OVB ijvert ook voor de herziening van de vergoeding waarop betrokkene bij positieve beslissing recht heeft. De vergoeding is vandaag al te laag. Soms gaat het om een aalmoes aan een persoon die gedurende zeer lange tijd, maar ten onrechte, in voorhechtenis is gebleven. Een alternatief kan erin bestaan om een automatisme te creëren met een forfaitaire, maar progressieve vergoeding naarmate de hechtenis langer geduurd heeft. De huidige toestand leidt tot beschamende situaties die geen recht doen aan het trauma en de schade die de betrokken persoon oploopt.

3.6 / De advocaat die zijn cliënt bijstaat

De OVB is gekant **tegen schriftelijke (beroeps)procedures als uitgangspunt**, zeker in de kamers met drie raadsheren – waar men mag veronderstellen dat niet alle drie de raadsheren het dossier met evenveel aandacht hebben kunnen bestuderen (p. 160).

Het voorstel om de **Raad voor Vreemdelingenbetwistingen sancties** te doen **opleggen aan advocaten** in het geval van kennelijk onrechtmatig ingestelde beroepen en tergende en roekeloze gedingen (p.178) is onaanvaardbaar. De advocaat mag niet met zijn cliënt worden vereenzelvigd en handelt op instructie van zijn cliënt. Bij onregelmatigheden kan er opgetreden worden in tucht, via de zelfregulering. Sanctionering door de overheid zelf is een aanfluiting van de onafhankelijkheid van het beroep van advocaat. Het voorstel lijkt op een voorwendsel om het recht op toegang tot de rechter en de immuniteit van het pleidooi uit te hollen.

Het recht dat een rechtzoekende heeft op vertrouwelijkheid in het contact met een advocaat moet worden gerespecteerd, zowel in de wetgeving als in de praktijk. In onze democratische rechtstaat dient de positie van de advocaat en zijn wettelijke geheimhoudingsplicht te worden beschermd, steeds in het belang van de rechtzoekende. De OVB stelt vast dat de wetgever steeds meer in de richting gaat van een opheffing, minstens een aantasting, van de vertrouwelijke relatie tussen advocaat en cliënt. Voor de OVB is het helder dat **het beroepsgeheim van de advocaat** de basis blijft en moet blijven in de relatie tot de rechtzoekende, zoals het EU Hof van Justitie en het Grondwettelijk Hof nu bij herhaling bevestigd hebben. De OVB roept de wetgever op om dit beginsel steeds voor ogen te houden, zodat verdere procedures voor o.m. het Grondwettelijk Hof over die materie vermeden kunnen worden. Mede daarom is het plan om een meldingsplicht in te voeren bij seksueel of intrafamiliaal geweld, behalve voor de advocaat van de verdachte, minstens ongenueanceerd: de advocaat van het slachtoffer kan

wegens het belang van het beroepsgeheim evenmin onderworpen worden aan een meldingsplicht (tegen de wil of tegen het belang van het slachtoffer in) zonder dat het beroepsgeheim onderuit gehaald zou worden – zelfs als dat zou gebeuren met de beste bedoelingen⁵.

3.7 / Evaluatie en herziening van de regels voor de rechtspleging

De Regering is zinnens de **vele proceduregels te evalueren en te bekijken waar het efficiënter en sneller kan opdat de duur van de procedures kan worden ingekort** (p. 160). De OVB draagt graag bij aan de beoogde evaluatie en spoort de Regering aan om niet alleen de regels van de rechtspleging op zich te bekijken maar ook aandacht te hebben voor structurele maatregelen die bijdragen tot een vereenvoudiging van de werking van Justitie.

Een betrouwbare en dienstvaardige justitie veronderstelt een efficiënt werkend justitieel apparaat. Voor de OVB is de **eenheidsrechtbank**, als het al geen noodzakelijke voorwaarde is, dan toch minstens een zeer nuttige en wenselijke stap voor de verdere professionele uitbouw van de rechtsprekende opdracht en een stap naar de afbouw van de gerechtelijke achterstand. Het is niet omdat in bepaalde gerechten (zoals de arbeidsgerechten) het contact met de burger meestal vlot verloopt, dat deze vaststelling een argument zou zijn tegen de inrichting van een eenheidsrechtbank. Dat argument stelt enkel een tekortkoming vast in de rechtscolleges waar het contact met de burger minder vlot verloopt. Voor de OVB is de **eenheidsrechtbank** door fusie van de rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank en de ondernemingsrechtbank een manier om de rechterlijke macht de efficiëntie te geven die zij broodnodig heeft en ook verdient. Ook op kantonnaal niveau moet een eenheid worden gecreëerd tussen de diverse vrede- en politiegerechten, met een veel grotere mobiliteit van de beschikbare magistraten. Het afzonderlijk blijven aanhouden van die rechtbanken bemoeilijkt een rationalisatie tussen de respectievelijke rechtbanken, en bestendigt verschillen in werklast en middelen in plaats van hierop een antwoord te bieden. De inzet van rechters in arbeids- en ondernemingszaken kan dan in bepaalde kamers van de eenheidsrechtbank bestendigd worden, mits het gaat om gespecialiseerde materies die nu onder de exclusieve bevoegdheid van de arbeidsrechtbank respectievelijk de ondernemingsrechtbank vallen.

Een mogelijke tussenstap of een alternatief, dat weliswaar minder verstrekkend is dan de voorgestelde eenheidsrechtbank, zou erop neerkomen om een sociaal-economische rechtbank te bewerkstelligen door een fusie van de arbeidsrechtbank met de ondernemingsrechtbank. In heel wat zaken, bijvoorbeeld in insolventiedossiers, zou dat een beter geïntegreerde aanpak mogelijk maken.

De OVB is van oordeel dat die geïntegreerde visie zich niet mag beperken tot de rechtbank van eerste aanleg en pleit daarom ook voor een **eenheidshof**. De OVB pleit voor een samenvoeging van de hoven van beroep op twee niveaus. Allereerst zouden, naar het model van wat de OVB voorstelt voor de rechtbanken van de eerste aanleg, de hoven van beroep fuseren met de arbeidshoven. Daarnaast is de OVB voorstander van een fusie van alle Vlaamse hoven van beroep tot één hof van beroep, bestaande uit de huidige hoven van Gent en Antwerpen, en een gesplitst hof van beroep in Brussel. De geografische spreiding met kamers van het eengemaakte hof van beroep in Gent, Antwerpen en Brussel blijft behouden. Een samengaan van de hoven van beroep tot een eenheidshof laat toe de gerechtelijke achterstand optimaal aan te pakken, in het bijzonder bij het Brusselse hof van beroep, door een optimale inzet van middelen en mensen. Er is nauwelijks een gegronde reden te vinden waarom b.v. een raadsheer van het hof van beroep van Antwerpen geen zaken zou kunnen behandelen die aan het hof van beroep van Brussel zijn toegewezen.

De structurele inrichting van een eenheid van rechtsbescherming biedt ook meer mogelijkheden om, afhankelijk van de aard en complexiteit van een zaak, in bepaalde gevallen zaken toe te wijzen voor **behandeling door een kamer van drie rechters of raadsheren**. De OVB is van oordeel dat de unusrechtspraak te veralgemeend is geraakt. Bij nieuwe principezaken, waarbij het recht als het ware nog niet is uitgekristalliseerd en waarmee vaak grote belangen zijn gemoeid, is de behandeling van de zaak

⁵ zie GwHof 5 december 2013, waarna art. 458^{quater} Sw. werd ingevoerd.

door een alleenzettelende rechter vaak problematisch, des te meer in combinatie met de automatische uitvoerbaarheid van vonnissen in eerste aanleg.

De OVB dringt aan om na te denken over de terugkeer naar **het principe van de opschortende werking**. Het niet hebben van opschortende werking leidt in sommige gevallen tot situaties waarbij hoger beroep geen zin meer heeft ook al zijn er daar valabele grieven voor. Dat geldt met name, maar niet uitsluitend, voor vonnissen die niet in geld zijn uitgedrukt, en dus in situaties waarin er geen soelaas kan gevonden worden in een kantonement in afwachting van de uitspraak in hoger beroep. Dergelijk impliciet, *de facto* verlies van aanleg leidt dan soms tot schrijnende gevallen. Arresten in beroep moeten, zeker waar hoge achterstand bestaat, veel sneller volgen. Zodoende kan het principe dat **beroep tegen bodembeslissingen schorsend werkt**, beter in ere hersteld worden.

Rechters zouden **uitdrukkelijk** moeten **verantwoorden waarom zij afwijken van gevestigde rechtspraak in beroep**, als verplicht onderdeel van hun wettelijke motiveringsplicht.

De OVB is ook graag gesprekspartner van de Regering voor wat volgende concrete voorstellen betreft:

- / Er moet meer ruimte komen voor beleid binnen een rechtscollege, desgevallend in overleg met de balie, rond **uniformiteit van procedures, vergoedingsstelsels voor mandaten en praktische regelingen**.
- / **Beschikkingen 747§2 moeten de pleitdatum en pleitduur vermelden**. Dat impliceert de afschaffing van de wachtlijst die gebruikt wordt in het Brusselse hof van beroep.
- / **Bij niet-tijdige uitspraak** (bijvoorbeeld bij vertraging van méér dan 6 maanden) **draagt de Belgische Staat de gerechtskosten en vervalt het registratierecht**. Idem als de wachttijd tussen de laatste conclusie en de pleitdatum zes maand overschrijdt.
- / Gezien de centrale rol van ons land in de EU en de zeer grote aanwezigheid van anderstaligen, zeker in Brussel, maar ook op andere plaatsen zoals bijvoorbeeld Antwerpen, pleit de OVB in civiele zaken voor de **oprichting van Engelstalige kamers in de hoven en rechtbanken, voor de partijen die vrijwillig voor de Engelstalige procedure kiezen**.

3.8 / Digitalisering Justitie

De Regering heeft de ambitie om verder werk te maken van **een degelijke informatisering en digitalisering van het justitieel systeem** met als resultaat een overzichtelijk en logisch uitgewerkt geheel (p. 160).

De OVB stelt zich, samen met de OBF, op als een constructieve partner op het vlak van de digitalisering van Justitie. Op 22 juni 2016 sloten de OVB en OBF een samenwerkingsprotocol inzake informatisering af met de toenmalige minister van Justitie waarin hun belangrijke rol in de strategische opbouw van de ICT op vlak van Justitie vorm werd gegeven. De betrokkenheid van de Ordes laat Justitie toe om aangepaste ICT-toepassingen te ontwikkelen die de interactie van advocaten en rechtszoekenden met Justitie ondersteunen in concrete werkdomeinen. Zo zijn beide communautaire Ordes zowel als beheerder dan wel als ontwikkelaar betrokken bij digitale toepassingen (platformen), zoals Regsol (insolventieprocedures); JustRestart (collectieve schuldenregeling); Salduzweb (bijstand advocaat aan verdachte bij eerste verhoor) en de BJB-applicatie voor tweedelijnsbijstand.

Daarnaast ontwikkelden OVB en OBF verschillende toepassingen ter ondersteuning van de beroepsactiviteiten van advocaten en balies, zoals DPA-Deposit voor de neerlegging van conclusies en stukken bij hoven en rechtbanken of het recent gelanceerde systeem voor de controle van de transacties op de derdenrekeningen van de advocaat.

De advocatuur is dus niet louter een 'gebruiker' van de digitale toepassingen van Justitie maar een actor in de digitale transformatie van Justitie met een bewezen staat van dienst.

De OVB stelt vast dat verschillende projecten worden uitgerold die ondanks beloften tot op vandaag niet leiden tot een resultaat. Dat is het geval met de opgezette platformen JustJudgment (en JustSign), JustCase, JustCourt en JustPay. Zoals het Rekenhof besluit in het rapport over de aansturing van de digitale transformatie van Justitie door de federale overheid wijt de OVB het gebrek aan vooruitgang en resultaten aan het uitblijven van een duidelijke governance, participatie en betrokkenheid van de betrokken actoren van justitie in de digitaliseringsprojecten van Justitie. De OVB pleit er dan ook voor dat er binnen de FOD Justitie **één gecentraliseerd aanspreekpunt** is dat samen met de actoren van Justitie (waaronder advocaten, magistraten, notarissen en gerechtsdeurwaarders) de visie op en de voortgang van de digitaliseringsprojecten bewaakt. Vele projecten worden door de actoren van Justitie uitgerold met financiering van de FOD Justitie en engagement van de betrokken actoren. De OVB vraagt respect voor het engagement dat de verschillende actoren op zich nemen en verwacht van de overheid de naleving van toezeggingen, onder meer op het vlak van financiering. Zo betreurt de OVB dat de e-Box wordt aangeduid als het communicatiesysteem van Justitie en niet de J-Box waaraan werd gewerkt door de Ordes in overleg met de FOD Justitie.

De Regering beoogt een **synergie tussen de e-Box (natuurlijke persoon) en de e-Box (onderneming)** (p. 35). De communicatie van advocaten in het kader van hun beroepsactiviteiten (dus los van hun eigen verplichtingen als ondernemingen via e-Box onderneming of als natuurlijke personen via e-Box burger) dreigt problematisch te worden wanneer de e-Box wordt aangeduid als het informaticasysteem van Justitie onder artikel 32ter van het Gerechtelijk Wetboek. Advocaten willen geen professionele berichten vermengd zien met hun privéberichten, wegens gevaar op verwarring en mogelijk impact op het beroepsgeheim. Hun onafhankelijkheid als advocaat veronderstelt dat zij in die specifieke hoedanigheid, los van hun hoedanigheid als burger, met Justitie en de overheid in het algemeen kunnen communiceren. In dezelfde zin is het niet aanvaardbaar dat advocaten zouden verplicht worden zich met hun rijksregisternummer aan te melden op de informaticasystemen van Justitie eerder dan op basis van hun advocatenkaart en hun status in de authentieke bron van de advocaten die de OVB en OBFV bij wet beheren. Het zijn de Ordes die instaan voor de identificatie en authenticatie van de advocaten.

Anderzijds zijn er zeer goede argumenten om **de digitale toegang van advocaten tot het Rijksregister** te verruimen, om hen toe te laten om sneller en efficiënter te kunnen beschikken over de gegevens die van wezenlijk belang zijn om hun taken in de rechtsbedeling te verwezenlijken. Hiertoe is aanvullende wetgeving aangewezen. Het beroepsgeheim en de deontologie van de advocaat bieden alvast de nodige aanvullende waarborgen om dit tot stand te brengen.

In het Regeerakkoord wordt een verbetering van de informatisering van JustRestart voorgesteld (p. 80). De OVB is graag partner bij de **verdere optimalisering van het JustRestart-platform** maar dringt aan op het nakomen van eerdere financiële toezeggingen van de FOD Justitie aan de communautaire Ordes voor wat de subsidiëring van het project betreft.

Tot slot wijst de OVB ook op de **opportunities om AI in te zetten in de context van Justitie**. De beoogde centrale databank van vonnissen en arresten (CRBRO) is een goed voorbeeld hiervan. Gelet op de enorme hoeveelheid vonnissen en arresten die de databank zal bevatten, zal AI essentieel zijn om de inhoud van deze databanken efficiënt te ontsluiten aan de rechtzoekenden en hun advocaten. De huidige wettekst reserveert het gebruik van dergelijke tools uitsluitend voor de magistratuur. Het verdient aanbeveling deze beperking op te heffen.

3.9 / De advocaat en zijn deontologische verplichtingen

De Regering is zinnens om buitensporige restricties qua organisatievormen en samenwerkingsverbanden, zoals **het verbod op multidisciplinaire vennootschappen weg te werken**, waar nodig, in het bijzonder voor juridische, boekhoudkundige en fiscale dienstverlening (p. 59).

In het licht van de recente rechtspraak van het Hof van Justitie (inzake Halmer) mag verondersteld worden dat de in de OVB-Codex opgenomen restricties en verboden niet als buitensporig aanzien kunnen worden, nu in die rechtspraak wordt bevestigd dat deze restricties en verboden verantwoord kunnen zijn om de onafhankelijkheid van de advocaat en zijn beroepsgeheim te garanderen.

Waar uitdrukkelijk wordt verwezen naar juridische “dienstverlening” rijst anderzijds wel de bedenking wie men bedoelt, anders dan advocaten (wellicht ook notarissen of gerechtsdeurwaarders). De OVB is van oordeel dat het al dan niet handhaven van een verbod op multidisciplinaire samenwerkingsvormen binnen de advocatuur onderdeel is van de zelfregulering. De advocaat moet onafhankelijk zijn en is onderworpen aan een eigen beroepsgeheim (cf. het arrest *Ordre des avocats du barreau de Luxembourg* van 26 september 2024 (C-432/23) en vooral het arrest *Belgian Association of Tax Lawyers* van 29 juli 2024 (C-623/22)).

De OVB gaat het gesprek graag aan, mits de eigenheid van de advocatuur en haar kernwaarden beschermd worden en zijn, overeenkomstig de zelfregulerende bevoegdheid van de OVB, hier ook mits toepassing van de evenredigheidsregel. Tot nader order is het niet zo dat een verbod op multidisciplinaire vennootschappen, behalve onder de vorm van kostendeling, onevenredig zou zijn (Cass. 25 september 2003, AR C.03.0139.N).

De OVB houdt tevens een pleidooi voor **een kritische doorlichting, zowel op EU-niveau als nationaal, van de compliance-regels (b.v. in het kader van witwasbestrijding en GDPR)**. De beroepsgroep van de advocatuur wordt in diverse regelgeving argwanend benaderd zonder in gesprek te gaan met de beroepsgroep maar des te meer door het steeds meer opleggen van regels aan de advocatuur binnen het domein van de compliance waarbij doorgaans geen rekening wordt gehouden met de deontologische verplichtingen van advocaten.

3.10 / Asiel en Migratie

Vanuit een streven naar harmonisatie en ketenaanpak komt het volledige beschermingsbeleid onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van Asiel en Migratie (p. 177). Het Regeerakkoord betekent op bepaalde punten een gevaar voor de onafhankelijkheid van het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV).

De inkanteling van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ), het CGVS, Fedasil en de RvV in één overkoepelende FOD Migratie waarbij de bevoegde minister **algemene richtlijnen** kan overmaken aan het CGVS, vormt volgens de OVB een gevaar voor de scheiding der machten. Ook het voornemen van de Regering om te onderzoeken of **DVZ kan worden in gekanteld binnen de politiediensten**, doet vragen rijzen. De DVZ heeft als taak te onderzoeken of mensen die niet de Belgische nationaliteit hebben in België kunnen verblijven. De taken van politie zijn compleet verschillend waardoor een integratie van de gerechtelijke secties van DVZ in de politie onmogelijk is.

De Regering verleent aan DVZ de mogelijkheid om, in samenwerking met de politie en mits machtiging van een onderzoeksrechter, **zich toegang te verlenen tot de woonst waar een uitgeprocedeerde in onwettig verblijf** zich bevindt, wanneer deze elke toegang weigert (p. 175). De OVB treedt de Regering bij dat beoogde woonstbetredingen inderdaad steeds een *ultimum remedium* dienen uit te maken. Daarnaast moet voor de OVB de bescherming van de **grondrechten** steeds gevrijwaard worden, zoals het recht op de onschendbaarheid van de woning en privéleven (art. 8 EVRM); het recht op een doeltreffend rechtsmiddel en eerlijke procesvoering; de rechterlijke toets moet minstens de garanties bieden die nu reeds zijn bepaald in het Strafwetboek voor wat huiszoeken betreft en er moeten voldoende waarborgen zijn op het vlak van humane opvang na aanhouding en overbrenging naar een gesloten centrum. Voor de OVB is het niet duidelijk welke instantie de naleving van deze grondrechten bij een woonstbetreding zal controleren.

De benoemingsprocedure en het kader van de RVV worden herzien. Zo wordt een rechter benoemd voor een hernieuwbare periode van 5 jaar (p. 178) en niet meer voor het leven, zoals vandaag het geval is. De **tijdelijkheid van de aanstelling van de rechter bij de RVV** tast op dramatische wijze de onafhankelijkheid van de rechters aan en is een uitermate zorgwekkend plan.

De Regering eigent zich de bevoegdheid toe om het praktiseren van vreemdelingenrecht toe te kennen aan **een gespecialiseerde poule van advocaten** die daarvoor worden aangeduid door het BJB (naar analogie met de jeugdadvocaten) (p. 167). De OVB wijst de Regering erop dat de overheid zich niet kan inlaten met het toekennen van zaken namens een rechtzoekende aan deze of gene advocaat. Het kan volgens de OVB bovendien geenszins de bedoeling zijn dat er een monopolie ontstaat waarbij uitsluitend speciaal opgeleide advocaten het vreemdelingenrecht of het migratierecht mogen beoefenen. Wel is het zo dat door middel van zelfregulering en in het belang van de rechtzoekende, bepaalde materies binnen de tweedelijnsbijstand worden toegekend aan advocaten die in die materie een bijzondere opleiding hebben genoten.

